

Lutino weng romo pwonye Dul me 9: Too-lit ki Lapwony Lalam Lucy

Acakki: Itye ka dul lwod-wa me Lutino weng romo pwonye. Lwod man jo ma kelo bot-wu en aye Backup Uganda kacel ki Brainstad. I romo winyo dul lwod-wa ni bene ki i wiyamo me internet i wang www.backupuganda.org ki bene ka i tye onyo bedo i Gulu, ci i romo nongo dul lwod man calo dawn ma ki mako ki i Mega FM kacel ki i ka poko jami namo onyo lagal wang ki wer ma ki lwongo ni Divine Video and Music Library. Ki bene i gangi kwan magi; Highland Primary School, Gulu Prison Primary School, Gulu Town Primary School, Mary Immaculate Primary School, St. Joseph Primary School ki Christ the King Demonstration Primary School. Ka i nen i maro dul lwod me pwonye wa ni, ci bed agonya me nywako ki lupaco ni, lurem ki jirani. Ka i nen dano mapol guwinyo pi goro ma yelo lutino i pwonye onyo kwan, ci waromo lweny kacel me konyo lutino wa.

Too-lit: Wapwoyo twatwal. Tin dok aye watye ka mede ki nywako lok ma mako lwod ma megawa ma waco ni lutino weng romo pwonye kama tin arwate ki Lapwony ma iya yom ni tin watye kwede kacel kany. Lapwony ajoli dok iya yom me rwate kwedi tin.

Lapwony Lalam Lucy: An apwoyo, apwoyo bene rwate kany.

Too-lit: Wapwoyo twatwal, dong ka wacako- amito kong wacak ki nyute. An ma aloko ni nyinga Too-lit. Atye atiyu macalo lapwony i dul me Backup Uganda, Backup Uganda obedo dok tye dul ma tiyo dok gi konyo lupwonye me neno ni lupwonye obedo ki ngec makato ne ma mako lok kom goro mapatpat ma lutino kwan nongo onyo gi yele kwede i kare me kwan, kama wapwonyo gi, wapwonyo bene lunywal ki dul mapatpat onyo jo mapatpat ma gitiyo ki lutino makato ne i gangi kwan me rwom mapiny ma leb munu lwongo ni 'Primary'. Ci lapwony alege i nyut nyingi, i nyut gang kwan ma in i pwonyo iye, ki dong kare ma in i bedo pwony ki dong gwoki lok mogo matino tino ma mako kare ma in i bedo i pwony- wanegyo ni kami mabeco tye ma otine i kwo ni onyo ma in i tiyo macalo ki bene maraco ma gwok otine en i kare ma in i bedo en i pwony eni pi mwaka ma ageno ni i bedo i pwony kwede.

Lapwony Lalam Lucy: Ber apwoyo. An nyinga Lapwony Lucy Lalam. Apwonyo i St Joseph Primary School. Dong ma lube ki pwonye na, an dong kombeddi apwonyo pi mwaka 25- gin mabeco ma an anongo i kare me pwonye ma an atye ka pwony, i kare ca onongo lutino wel gi nok- lutino bedo 55 i kom lapwony acel meno i ot kwan acel ci onongo pwony mit pien pi dakika 30 gi onyo 40 nongo in i pwonyo i woto ioo bot latin weng ki acel-acel ma onongo pwony mit adada. Ento i kare ma dong gamente dong obicwalo lok ni omyero pe latin moo bed gang- kwan lumuku. Latin mo keken kono i tye ki goro kono i tye ki gin ango pe dong obed gang ci wel lutino omede i gang kwan ma dong i ot kwan acel mogo i nongo i ot kwan acel mogo lutino tye 100 ki wiye. Ci ada gine kong oonyo koyo i kom wa kun pien dong wapenye keken wa ni, kombeddi eni dakika 30 onyo 40 keken ni- an aromo rwate ki lutino weng? Lwaki lutino eni, i

nongo ni cawa ne ding ci kara gamente bene pe ming, i kare ma gin gucwalo kit eno ni- gucwalo bene yoo ma myero ki tii kwede ki litino eno ni. Wan onongo dong wangio dakika 30 nongo in I oo bot latin acel acel litino 50 ni weng nongo in dong i rwate kwedgi woko. Ento wacako ngii mot mot, gamente ocwalo ni myero ki kwany gi manok-nok, i kwanyo manok i nino acel kit eno ni naka wang ma in tyeko gi, ci bene lacen-lacen wangii ento eno ni kong obedo macalo peko botwa kong- ngiyo ne kong obedo tek adada wa ki yubu jami ne pi litino eno ni weng kong obedo tek ci dong bene wangio kombbeddi dong odoko yot. Ento gin acel ma pud tek aye ni lwak litino eno ni, mogo i mwaka acel bene nongo piya i ngeyo gang gi pa lutino mukene pien jami ma miti i gang kwan bene pol ento i kare macon ca ka i ngeyo latin moni, nongo i ngeyo wa lunyodo ne, i ngeyo wa gang gi ka acel-acel ci bene pe balo pud wamede kit ma bene nongo diro me tic ki lutino madwongi bene tye ento i kom kare ni dong pole latin ma i neno tye goro me kwan en aye i lubu naka-naka twal, jo mukene ma dok timo maber ni pe dok I lubu twatwal pien i waco ni eno ni ayela mo twatwal peke.

Too-lit: Wapwoyo twatwal ngeyo meno Lapwony Lalam Lucy kit ma i waco kwede dong man bene dong mino kero me cako nywako lok maber dong ma obiwoto mapyot labongo kit ngur mo pien dong wangeyo nga ma in i bedo ki gang kwan ma in i pwoyo iye ki kare ma in i bedo i pwoyo. Man gin ma pire tek dok wapwoyo twatwal. Apwoyo malube ki meno. Dong ma pud pe wacako kom lok kikome, amito bene kong waniang makato ne i tekare ma watye iye, watye i tekare matek ma two gemo ma leb munu lwongo ni 'corona' oweko kombbeddi cawa ni gangi kwan ki loro woko- wun macalo lupwonyo pe wutye ka rwate ki lutino i yoo mo keken dok wan bene dul ma watiyo ki lutino I wot wa onyo I kube wa loko ki dul mapatpat ma bene tye ka ye me konyo i yoo mapatpat i kit me pwoyo onyo kwan i lobo man, watye ka nongo lwaki lok mapol makato ne ma tye kabino macalo peko ma tye ka aa ki bot lunywal ki bot lupwonye bene- wa ki bot lutino ki kom gi bene. Abedo ki wur i kine me cabit aryo ma okato anged i kare ma lawwota mo ogona cim tye ka kwero nino nywal pa wode- mwaka me abic ento i kare ma aloko ki latin awobe ca apenye ni latin awobi in onongo i kwano i kare ma onongo kwan pud tye ka wot anyim onongo i kwano adii? Latin ca ogama labongo lworo ni wiye owilo, lok ma awinyo ki cwerwiny mada ento gin mo ma waromo timo iye pe tye twatwal kombbeddi cawa ni. Ci dong in macalo lapwony neno ni tye ningo i kit ma jami ne tye ka wot kwede i kare man?

Lapwony Lalam Lucy: Ber lapwony lawota. Gine pe yot ba. Lutino kombbeddi ni wii gi owil kit ma i waco ni ento gi tye ki miti, mukene tye ki miti adada. An ka gunonga i winyo ni, lapwony kwan dong obicake awene? Calo an ma kombbeddi atye ka wire i gang kwan, atye gira ka yubu jami na ma lubu pwoyo- awaco ni ayub wek obed atera wek ka dong ka pwoyo ocake pien pwoyo eni angeyo ni ka ocake gike dong pud peke onyo yweyo mo twatwal obibedo pe tye onyo ka bedo tye nongo bedo manok matidi ma pe miya kare me yubu jami mukene. Ci an ka atye kabino i gang kwan, ni arrr lapwony in i tye ka cito i gang kwani ni, lutino dong tye i gang kwan? An awaco ni ku pud wan aye wacito ka yubu jami me pwoyo wu. Nino mo latin mo obino ganga, latini pud tidi latin ma pe romo kwan- latin awobe me mwaka adek obino bota ci dong owaci lapwony an abino amito kong i miya odilo agwer, awaco ni cit i kwany odilo i ot i gwer ci ka i gweyo dwoko. i kare ma ogweyo odilo odwoko owaco mmm amito abed calo lapwony- ka onongo an lapwony,

onongo ber ber mo. Ci lawote owaci ni pingo? Owaco err lapwony tye ki odilo ne, cito I gang kwan bene. Ci an alingo, loke oyomo cwinya ma awinyo ki ot, awaci latini eni wang ma odoko lapwony, ma awaci dong in ka i mito odilo bin i kwany- bene dong anyutu ite kakare pien an dong apeke ki latin mo matidi ba. Bino kwanyo gweyo ci i winyo lapwony dong agweyo odilo dong adoko- manyuti aneno anena ni latin meno tye ki miti me pwonye onyo me bedo i gang kwan.

Too-lit: Wapwoyo twatwal malube ki meno, dong bene mapat ki ngeyo in macalo lawpony ki jami mukene ma i tito ma mako lok komi, wanongo ni bene opore i kit me dano adana mito ngati mo bene onge in. Dong malube ki gin acama calo dek, in i maro kit dek ango?

Lapwony Dalam Lucy: An pe me bwoli ba, an adongo bot dayo, dek ma onongo en maro- en maro dek boo ma ki piyo apiya ma ki lyero ki otigo ki kwon bel. Ki dong mukene en aye malakwang ki layata nianga ma konyo pe- an pe aparo kono ringo gin ango.

Toolit: Meno ber madaa dek malakwang nyinge longo ka weng ma kato ne ka i penyo i lobo Uganda dano ngeyo dek malakwang ki nyinge gire ento jo ma pol peya gubilo kit ma in i waco ni i maro kwede. Dong wapwoyo twatwal lapwony madam, dong me neno ngo ma wa myero nywakone i nino ma tin mukwongo amito apeny in kong, in i niang ni ngo i kom pwony ma guru lutino onyo dano weng labong apokapoka.

Lapwony Dalam Lucy: Pwony ma guru lutino weng labong apokapoka i ngeca, enoni obedo pwonye onyo kwan ma koko mere dano weny labong poko mwaka dok bene labong poko kono ma nyako onyo awobi dok bene labong poko kono ngati eni tye ki goro me pwonye onyo me kwan tek onyutu miti ni en i mito kwan onyo ni i mito pwonye dul eni koko a coka weng lumuku.

Toolit: Ber twatwal kit me i waco kwede manyuti kwan eni pe yego dok doge pe dong ma lubu meno bene, i romo tito-wa onyo miyo labol mogo ma in macalo lapwony i tiyo kwede i kit onyo i yoo me pwonyo lutino i kare me pwonyi ma nongo i keto en neno makato ne onyo kodi pwony onyo kwan eni ma pe kelo apoka poka ni nining?

Lapwony Dalam Lucy: Ber ka dong wan oye ni wan wapwonyo lutino weng lumuku myero i bed ki kit diro mo me oo i kom latin acel acel ma gin ma watimo myero mukwongo myero kong i nen, ka in i donyo i ot kwan nongo in i tye ka neno gi weng lawang acel ma ka neno ni neno ne lawang acel nongo in i tye ka ngiyo ne anga ma obedo nining onyo anga tye nining neno. Dano ma tye ki goro neno meno me acel, dong gin mukene ma an atimo ene myero aket gi idul, mukene aromo keto gi idul mukene aromo penyo gi lapeny bene, penyo latin moni me tucu nyinge pien ka ioo myero inge nyeng lutino weny ka acel acel keti ni meno rwate wu me acel. In ipenyo man, latin ma wiye yot waci nyinye ni tang tang nongo dong in ibura dam ni itye ka keto gi idul ni eni latin ma rwate ki kany, mukene wa yabo doge pien kwayi goro me kwan eni onyo me pwonye eni tye mapatpat, tye mukene ma ka amiyo labole ka ioo i miyo lapeny, mukene doge yape ni papapa i tuki niang ni latin eni tye ki goro moni pien nongo lok tek meno eno ni nongo i tye ka keto ne i dul moni ma nongo ni ka ki loko-aloka, aya eni romo weko kenyo, mukene gi

miyo tic, tic iye pol mukene gi miyo ni gu coya coya lubu kit rwom pa lutino eno ni pien mukene gi tye ma nongo gi ngenyo coc ci ka in i miyo ni oco ma ineno ocoyo kakare ci i kere i dul moni ma ineno pe ocoyo kakare i kere idul moni meno ene kit ma in i neno kwede dong weko in ka i tye ka pwoony, i ngeyo ni jo ma kit eni omyero atim kuman ma dong oweko eno tye kwayi pwoonye ma dul me pwoonye omiyo, mukene tye calo tuku, lutino mukene wek in i nge ka in i keto i tuku i neno kit ma kome mit kwede, mukene wer, mukene bedo calo myel gi, mukene maro calo tic cing gi, ci kwayi gin apwoonya ego ni ene in bene i timo wek no ocit ocob miti pa latin acel acel ma in tye kwede i kum pwoonye nining.

Toolit: Ber twatwal, ka alubu ngo ma in i bedo ka tito ne dok aniang, i waco ni neno madit kakany en tye ni omyero i tute me ngeyo latin acel acel malube ki kit goro ma en tye kwede dok kit ma in i waco kwede i poko gi malube ki kit macalo in lapwoony i tye ka neno gin kwede i kit pwoony mapatpat ma i tiyo kwede, man gin maber twatwal lapwoony, iwa yom pire me winyo ne ki boti. Dong in i tiyo ki kit diro ango pien awinyo i loko mapol ni goro goro goro dok i ada bene watye ki lutino kwan ma tye ki goro mapatpat ma wun lupwoonye pol kare wuyele kwede dok wunongo ni konyo lutino macalo man ni i odi kwan i pwoonye onyo i gang kwan. Dong in i tiyo ki diro ango me neni i ngeyo doki i niang goro ma latin kwan moni tye kwede ki kit yoo ango ma i romo konyo ne en i kodi kwan ma watye ka lok iye ni?

Lapwoony Lalam Lucy: Ber- kwayi diro ma an atiyo kwede me konyo kwayi lutino ma gi tye ki goro mapatpat an aromo miyo lapeny ki lagam, ka an amiyo lapeny, nongo omyero amiti adwogi ne obed lagam, latin ma twero in ineno ki gamo ne, aya, weko kenyo, aromo keto gi i dul tic ma nongo gi timo i dul ci en pwoonyo mogo ki bot luwote, lutino mukene maro tic i kin gi keken gi dok gi pwoonye loyo dok ka in lapwoony in aye i waco weko an aketo gi i dul wek gupwoonye ki bot luwotgi kun nongo an bene atye ka lubu ne, mukene amiyo tic atima ma nongo tic atima eni mukene tye ma calo tic cing, tic cing an amiyo ki latin acel acel nongo an ayubu jami ne pi ngat acel acel ci dong an aneno ki kenyo ka ngat moni twero onyo pe twero pien ka kenyo aye an amine me konyo latin moni ma pe twero ento kun nongo aneno ni en tye ki miti pien mukene in i romo miyo ne ento latin nongo pe tye ki miti ma nyuti nongo doki omini makatala mukene, gin mukene ma in myero i tim pien latin eno ni myero odok ki gino mo bene mukene dong cawa ma nongo lutino tye woko ka tugu ken gi.

Too-lit: Wapwooy twatwal kit ma i waco kwede meno gin maber dok wageno ni tye ka konyo twatwal lutino mapatpat matye gi goro ma tye ka yelo gi i kit me kwan. Dong ma lube ki meno bene, wangeyo ni kwan onyo pwoonye obedo gin ma pe tye tic pa lupwoonye keken dok ocoko dul dano mapol; watye ki lunywal ki jo mukene. Kong waket lunywal kakany, in i tamo lunywal romo timo gin ango me miyo cwak makato ne i kom kit me pwoonye ma watye ka lok iye kany en macalo pwoonye ma guru lutino weng labongo apoka-poka kit ma dong wacako lok iye con nen ni.

Lapwoony Lalam Lucy: Ber apwooy. Too-lit lapwoony lawota i penyo lapeny ma dong en kakama dong tic ma pire tek tye iye. Kong mukwongo pe obedo miti pa lanyodo mo me bedo ki latin ma

tye ki goro i timo gin mo keken ba, man gin ma omyero wange. Ka onongo walego alega, onongo omyero Rubanga omi lutino maryek- maryek keken ento pi twero pa Rubanga wan pe wangeyo yub pa Rubanga ci an awaco ki lunyodo ni me acel omyero gumar lutino ma kit eno ni ka Rubanga omine pien kwo pire tek. Myero obed ki mar i kom litino ma kit eno ni pire tek bot Rubanga, Rubanga ngeyo pingo en i miyo iti latin eno ni. In macalo lanyodo bed ka lubu kor latin eno ni, i kama en woto iye, jami matye ka timo ne, bed kwede cok-cok. Dok bene ka tye ka timo tic mo ma i mine, pe imi tic ma dok kato olajo, mi tic manok ma poro kare ento i mine cawa malac bene wek en oti ki kit rwome onyo kono tiyo mot onyo tiyo oyot mine kare wang ma otyeko. Pol kare bene mito lunyodo obed ka pwoyo ka i nen otimo odiro gin mo maber, otimo gin mo maber kadi matidi-tidi onyo cok cok ki gin maber. Omyero i mine pwoc, ka i miyo pwoc, pwoc eni cuku cwiny latin moni waco ni kara aromo timo ne. Dok myero gubed ka cuku cwiny lutino ni i romo timo ne- i romo timo ne. Pe omyero gukwany kare gi me waco ni kono i timo marac, eno ni rac, eno ni neko miti pa latin. Myero gubed ka cuku cwiny-gi, i timo maber, dok bene i romo timo ne, pud dok i romo mede, pud dok i romo medo ne. Ci ka ki miyo kero ma kiti en ni, lutino ni gibedo lurem ki lunyodo wa ki jo mukene ka kama gibedo iye wa kadi ka gubino i gang kwan, wa kadi ka ki tye ka wot i kin dano nongo gibedo ki wat gitamo ni dano kara bene maro gi.

Too-lit: Wapwoyo twatwal lapwony. Ki tung bota, akwanyo jami ariyo i lok ma i waco matek adada. Me acel en aye, me ngeyo ki niang goro ma latini tye kwede macalo lanywal ki dong me ariyo pwoc obedo gin ma pire tek kakany ki dong tic omyero imi malube ki kit goro onyo goro ma latin tye ka kato ki iye. Apwoyo twatwal. Man obedo gin me pwony dok atye ki gen ni lunyodo ma tye ka winyo wa i kabedo mapatpat gubikwanyo gin mo olo too i lok eni. Pien pol kare, kit ma i waco kwede, pe obedo miti pa lanywal acel acel me nongo latin ma tye ki goro ento ka obino kumeno pe dong i romo kok ento gin maber ma omyero i tii en aye i niang dok i nge kit me tic kwede me neno ni latin macalo meno bene onongo jami ducu macalo lutino mukene ma nongo gi pe ki goro mo ma yelo gi i yoo mo keken.

Wapwoyo twatwal, malube ki dok ma cok ki meno bene, dong macalo lapwony, i tamo ni pwony man onyo kwan man konyo in i kit me dongo ni i dog tic macalo me pwony eni?

Lapwony Dalam Lucy: Kakare. Eno pire tek twatwal it an macalo lapwony me acel pien ka angeyo lutino ma tye ki kwayi goro eno ni mapatpat wek an abedo ki diro me konyo gi pien an angeyo ni Rubanga omiyo lutino eno ni tye ki mot mo ma omiyo ki latin eno ni acel acel malube ki kwayi goro kwan ma en tye kwede. En ma oweko wan lupwonye ka lunywal ocwalo lutino botwa, wan wacako ngiyo ngo ma latin eno ni romo timo ne maber ka dong wawaco nyo ki lanyodo onyo cwalo latin eno ni kama nongo dok opore adada pire calo gang kwan mukene me tic cing. Wamiyo tam, i neno wacoyo bene *'report card'* ni aa latin eni twero gweyo odilo maber mada, latin eni maro tic cing weko i cwalo latin eno ni kama opore pire. Latin eno i agiki dwogo bedo i kin dano kun timo jami, en bene timo tic ma rom- aroma ki jo mukene labole calo lutoo wang, pigi tego marac- gi timo jami ma rom-aroma ki in ngat ma wangi tye onyo cawa mukene nongo gi kwiri loyo in woko. Me ariyo, an macalo lapwony, pien amaro ticca, anongo ni mina

kare me kwedo matut me niang ka gwok kwayi goro me kwan eno ni tye mukene gwok mapat ma okano kamo onyo tye i lobo ma an pe angeyo. Meno miya tic madit ma omyero akwedi; kwano buk gi, yenyone ne gwok wa ki nyonyo pa munu gi ka tye wek diki mac aka an abirwate kwed-gi nongo amaro me bedo kwed-gi wek nongo gin bene gubed calo dano-adana luwot-gi.

Too-lit: Wapwoyo twatwal lapwony. Kit ma i waco kwede, aromo waco ni in i tye ki cwak madit adada i kom yub me pwonye ma kwako dok guru lutino weng labongo apoka-poka. Dong ka awaco ni apenyone ma mako lupwonye luwoti kono kit ma wun okube kwede kare ducu i dog tic man, i tamo ni gin kono gitamo ni i kom lok ma pwonye onyo kwan man ma guru lutino ducu labongo apoka-poka ni?

Lapwony Lalam Lucy: Kakare, man abiwaci ma pe omyero abwoli ba ni, wan dano ki nywalo wa ma watye mapatpat. Pe lupwonye weng rom, lupwonye tye mapatpat dok gin ma oribo dano i gang kwan obedo mede pwonye ento i binongo lupwonye mogo tye ma gubino mede i pwonye ki miti me nongo cente me nongo mede kwo me diro gi ento onongo miti gi pe tye i pwonye. Dong, kwayi lupwonye ma kiti eno ni, gin nongo mede bedo ki lutino eni gin abar wic ma nongo pe gi miti; wa i ot kwan pe gicwako kodi lutino eno ni ma ka latin macalo eno tye ka timo gin mo, pe ki koko onyo bene ki konyo ma nongo kodi lutino eno ni bene nongo pe maro lapwonye eno ni-omito awaci kamaleng. Ento ka in lapwonye ma ada i dongo ki miti me pwonye ma ki lwongo ni lwongo pa Rubanga- onongo Rubanga omi to ni in i bed lapwonye, ada i bedo ki miti. En latin ma kit eno ni, lutino ma dong gitye ki goro ni en aye in i miyo kare ni malac me tic kwedgi me neno ni in i miyo aloka-loka i kwo pa latino eno ni. Dong pi meno i bedo ki mar madit i kome lutino ma kit eno ni wek i kel i rwom ma rom-aroma kadi dong pe romo oo i kom pa jo mukene ma nongo gitye malo ni, myero en onong ka mo ma en romo bene nongo iye kwo ne onyo bedo maber i kin dano onyo kamo keken ma en cito iye.

Too-lit: Kakare. Wapwoyo twatwal malube ki meno, i ada gire tic mukene dano tiyo pe ni oa i lwongo kit ma onongo cawa mukene omyero obed kwede ento dong kit ma cawa mukene nongo kwo otero gi gwok kwede. Ento bene pire tek ka i tye i dog tic moni myero i mar dok mine me tiyo wek i kel aloka-loka ka mo kenyo kikome. Wapwoyo twatwal, ka ni walok makato ne i kom dul ma ngiyo dok gin goyo yub ma neno lok kom pwonye i Uganda macalo *National Curriculum Development Center onyo NCDC*, in macalo lapwonye, i tamo yub ma joni goyo onyo ma dong gugoyo tye ka tic i kare ma cwako neno me kwan onyo pwonye ma guru lutino duc labongo apoka-poka ni?

Lapwony Lalam Lucy: Kakare, an acwako; dulli tye ki cwak matek pien me acel kwayi buk ma gin giyubu ka dong gicwalo dong piny bota-wa wan lupwonye wek wapwonye ki lutino ni ka in i neno ki cako ki i gin mayot ka dong dongo mot mot cito i gin matek. Manyuti kwan ka pud ocake acaka, kong jami mayot, in i neno ka lutino pud gucito cita, kong ki cako ki acel- ariyo- adek, kong ki kwano eno ni ka lacedong i nongo koni ki caako medo acel ki ariyo gi ni- lamed gi ki nga gi dong bino iye, nongo dong odonyo kama tek tek ku. Me ariyo, buk ma gin gicwalo i gang kwan ma ka latin acel acel obino omyero ki ket iye nyinge ki jami ma mako kom latin nongo bene

gicoyo ni eni ma cwako lutino lumuku labongo apoka-poka mo ci dong gang kwan ma tye ki lutino en kit eno ni dong gin gi kwanyo en moni ma nongo tye en kit eno ni. Pe eno ni keken, dul pwonye ka in i neno i lubu en gin ma nongo gucoyo i buk en gin apwonya gi ni tye malubu ki kwo pa latin me nino ducu. Kong ka an aketo labole macalo, i leb me gang kwan ki lwongo ni cura ba, ento nongo ki gang nongo latin tye katimo cura; latin tye ka tuku ki kweyo, tingo kweyo kworo- kworo, bino oonyo dong adii, onongo giwii cupa mo- meno dong tye ka timo cura. Latin cito ki oro i cuk, cit i miyo cente, cit i wil mo dek, cit wil kono kado, cit i wil tung gulu ci i nongo latin tye ka timo cura. Ci dong, i nongo i gin pwonye ki ki i gang kwan cako kit meno. Latin ki kwica latin otimo wa lamed, lakwany, lanyar weng nongo tye dong ka oo i gang kwan gin eno ni bedo yot bot latin pien i miyo macalo labol ci latin titi ci i nongo- latin nongo gin ma ki tye ka pwonye ni en dong i ngeyo. Dong miyo miti ki latin me mede me ngeyo en kama moni anyim ma tekki liweng. Dok bene ka i neno kit ma giketo lutino, giketo lutino i dul, lutino eni ma gutimo maber oyot-oyot ma gunongo rwom ma lamal ni ki keto gi malo- ki keto gi malo ma leb munu boro-abora ni *'first grade'*. Moni ma ladyere-ladyere ni, i winyo ni *'second grade'* onyo *'third'*. Ka ki keto gi i dul kit meno, wa en moni ma dong ki waco ni pe otimo maber twatwal ento romo cwale, leb munu waco ni *'bar line'*, romo cwale i rwom mukene me anyim. Oweko ki waco ni kombedi macalo wan ma watye i *'primary'* ni, latin ma otimo *'class 7'* openye ce kadi opoto woko ento tye ki ryeko- dong ki waco ni, ki mito en karatacce eno ni ma en otimo ki peny ni wek ki nen ka en otyeko mwaka abiro ada i *'primary'*. Dong latin eno ni tye ki kero me timo gin mber i anyim, ki cwalo latin eno ni onyo calo i tic cing, timo jami mukene, kombedi oneno jami calo kado wic gi tye, tedo gi tye, yubu en nyonyo gi ni tye ci i nongo ni joni eni- dul eni gicwako mada.

Too-lit: Wapwoyo twatwal dok man dong tye calo adwogi maber bot dul ma ngiyo dok ki goyo yub ma mako pwonye i Uganda. Dong waloko mapol ma mako dul mogo mapatpat, dong kong wabin piny makato ne i gang kwan ma in i tiyo iye macalo 'St Joseph', in i neno calo lutela me gang kwan man gin cwako en kodi yub me kwan ma guru lutino ducu labongo apoka-poka ni i kit me tic gi i gang kwan?

Lapwony Lalam Lucy: Gang kwan wa cwako madit adada pien ni buk ma ki coyo iye nying lutino tye nyutu ni myero ki coo lutino lumuku dok ka latin mo obino i gang kwan wa kenyo konoobedo nining- kono tye ki goro aneno ludito me gang kwan gamo pien gi waco ni myero ki gam latin mo keken tek ki nongo ni mwaka opore me cako kwan- ki gamo. Kadi bene latin ma obino ma mwaka ne dit ento ki mito ocak kwan i rwom ma piny, ki gamo pien ka ki gamo ci gin dong gi neno ka kwene ma opore pi latin eno ni ci ki cwalo iye. Atye ka lok kuman pien mwaka ma okato anged ma onongo an peya abino i gang kwan man, ki bedo ki lutino mukene ma lanyodo moo kelo owaci latini dong pe i ngeyo kit ma omito i tim kwede, latin ca obedo- myero awac ni latin wang, ci dong lanyodo ca okeloi gang kwan- kama ki waci wan pe wakwero ci ki gamo. I kare ma ki temo latin eno ni, en lok moni ni latina pe neno coc maber ki ket anyim cok ki kor bao ci ki neno ki nongo ni latin eno ni peko ne dok dit twatwal ci ki lwongo lanyodo ki miyo bote tam ki waco ni i neno wayi, wan watemo latin eni wanongo ni peko ne tye wange pe neno piny ento ryek liweng- ka jami ma I miyo ite i lok waco maber. Dong pi man, wan wacuku cwinyi

ni in i cwal latini, gang kwan gi tye- dong ki miyo it lanyodo ni ocwal latini i gang kwan ma cok kwed-wa kenyo ma ki lwongo ni 'Gulu Primary P/S'. Ada ma lanyodo ocwalo latini kunu, latini okwano maber- wiya poo obidok owaco ni arrr latin dong tye ka kwan maber pien ki bedo ka lubu ka lanyodo ni ocwalo latini kama ki waco ni ada. Ci latini ki nongo ni ocwalo kunu bene ki bedo ka penyo kare ki kare ki nongo latini okwano bene kombedo dong tye ka tiyo tic madit ata. Weko eno, i mwaka ma okato anged an abinongo acel i ot kwana, latin eno pe bene dok ni kono pe ryek ento ka i cwalo ka tic woko, ka i cwalo ka pur puru ma kome mit adada i tic pur. Mukene waco ni lapwony cwal wa-oo ka jwero piny ento ka in i waco ni kong ki tyek tic eni- kome wac pe maro tic me ot kwan twatwal, coyo lacer adada, coyo mot- i nongo ni ka jami apar, nongo otimo ariyo-adek ento an pe aparo ka otimo kakare, otimo maber olo too nongo tye ka mo. Dong wawaco ni, in ka i nino ma ki poku tic, ka i nen nino me tic woko waketo en bedo ladite, ni in dong cit i poku tic ki jo eni. Ci i kare ma wadwoko lok eno ni bot ludito ma loyo wa i gang kwan, piwn wanongo ni latin eno ni kara tye ka kwo ki adar ne ki bene nongo ni pe keng tena kwan ba. Ci wanongo ni myero ki mi konyo ki latin eno ni, ci ki nongo dul mo ki tito peko pa latin eno ni, ki tye ka konyo ki culu i gang kwan, lok me gang kwan pa latini weng ocung i wigi ento ka bedo gang- cam gi ni adar ne mito oyele kwede ci latini pe keng kwan. En maro bene bedo i gang kwan ento pe tero dakika apar nongo openyi ni lapwony amito kato woko ka konye kun nongo mito weyo gin pien cwinye pe mito, lupwonye weng tye ki koko i kom latin eno ni ento an awaco ni- an ma calo lapwony ma loyo ot kwan eno ni awaco ku latin eno ni peko ne tye kuman, dong ki ngeyo ento ki tem diyo ne pe ki gero, ki bit ki wace ocit otim, ka otimo ariyo i kom apar ber maloyo- kadi ka ocoyo nyinge keken ka ocoyo kakare nongo otimo gin mo.

Too-lit: Apwoyo twatwal lapwony. Amaro labol ariyo me i miyo gini, makato ne ma okwongo gang me ye gamo latin ma tye ki goro me too wang kun romo bedo ni wupeke ki lupwonye ma ki pwonyo gi me tic ki goro macalo man ento gang oye dok i ngeye lacer ma ki nongo ni peko ne gang pe romo cobo ne, gang kwan obedo dok pud ki miti matek aye me konyo latin man kun ki kubu makato ne weng onong gang kwan maromo konyo en makato gang ma en tye iye. Meno en aye yoo matye maber dok opore ma bene wan macalo dul ma yele me neno ni lutino macalo man ki konyo gi wacwako matek adada dok man bene en aye jami ma myero gangi kwan mapatpat okwany bene dok gutii kwede. Pe teyn lokke dong ni ka latin moni obino ki kit goro ma en tye kwede dok i gang kwan meno pe tye lapwony mo onyo lupwonye ma romo konyo dong myero ki kwer woko, pe myero okwer ento ogam onen kit ma oromo kubu kwede pien macalo gangi kwan okube dok ongeyo ni gang kwan mene matye ma konyo latin kwan ma tye nining. Man gin ma akwanyo ki laboli maber adada ma anongo ni gang kwan ma megii tye ka timo dok moko kama leng ni lutela me gang kwan man tye ki cwak madit adada i kom yub me kwan ma guru lutino kwan ducu labongo apoka-poka. Man gin maber dok wacwako bene ni lutela me gang kwan ma megii omede ki timo man pien bibedo me labol bot gangi kwan mukene ki lutela mukene i gangi kwan mukene. Dong wanywako mapol dok bene watye kabino i agiki ne kikome ma iya yom twatwal dok anongo calo myero pe ogik ento gin mo keken ki waco ni agiki ne tye. Dong ka wacito ka giko ne, amito Imi tam bot dul adek ma abicito ka kwan ne eni; me acel, amito Imi tam bot lupwonye luwoti, ki dong me ariyo amito imi tam bot lunywal ki dong me agiki ne amito ni

imi tam bot dul mapatpat ma gi cung kacel me neno ni lutino ducu myero gukwano ma pe ki nen kit goro ma latin moni tye kwede onyo kit gin mo keken matye ka weko latin eno ni pe romo kwan ento myero ki nen ni latin eno ni okwan. Pien i kit ma wan waneno kwede dok kwed mapatpat nyutu kede en aye ni lutino weng ki kero me pwonye dok me kwan ento yoo ango ma omyero ki nen ni miti onyo lek man ocube en aye gin ma dano mapol pe tye ka keto ne i tic. Dong in macalo lapwony ma i tiyo pi mwaka pyera ariyo wiye abic kulu, i tiyo ki lutino mapatpat dok i tye dong ki neno mabeco malube ki ngo ma i neno ma oa i tic ma in i tiyo ki ngo ma lupwonye luwoti otiyo- ageno ni i romo miyo tam ma olo too bikelo aloka-loka bot kwayi dul magi ma i winyo akwano gi ni.

Lapwony Lalam Lucy: Kakare, dong an kombedi tama ma abimiyo abicako ki lupwonye, lupwonye myero gukwany pwony calo gin ma gin guyeru ayera onyo calo lwongo pien in ka lapwony ka dong ki keti ba, in i tye calo Lubanga pa latin i ot kwan cawa eno ni- latin wori wa lunyodo bene wori. Ka onongo lunyodo pe geno lupwonye, onongo pe ngati mo tamo me cwalo latine odiko bedo ki lupwonye paka wa otyeno ka gamo dong lupwonye, ka in i yero ticci me bedo lapwony, ma ticci ki cingi apar labongo lworo- tiyo liweng dok bene myero i nen ni adwogi me pwonyi ni obed tye. Dok macalo lapwony, an aneno ki koma, lupwonye en kit ma ki waco ni pe gitoo ata, ka mo keken ma in i cito iye bene pe i gem ata olo twal i nongo nagti mo ma yam i pwonyo. In ki ot kwan i bedo in keni guneni guamko cali- lupwonye bene pe lokke atata ento lutino gire gi lokke, in dong i winyo ni gini- madam, in dong I waco ya in kono dok anga ka pe latin otite atita pe obingeyo. En eno aye dong kuc pa lupwonye, an ka anongo kamo ma latin mo onyo ladit otite ni arr lapwony in yam i pwonya kuman, acwer ma ka cawa eno ka onongo angeyo nino too na, nino too nongo dire pien iya bedo yom ma konye pe dok bene alwodo ni an kara olo atimo gin mo maber pi latini. Ci lupwonye myero guting pwony calo gin ma pire tek, gumar pwony pien en pwony eno ni biyabo gi yoo pe ni gimito gin mo bot ngat mo onyo nagt mo anyim- pi gi tego, kamo keken ka I winyo ni eni lapwony ki miyo woro pien ki ngeyo ni lupwonye aye lupok ryeko.

Me ariyo adwogo bot lunywal, omiyo naka nen awaco ka moni ni pe obedo miti gi ento miti pa Lacwec ni dano macalo kit eno ni myero obed i kin dano ento i neno kit tango ma dano kit eno ni romo timo- calo ka latoo wang romo coc dok romo pwony kun wange otoo. Meno eno ni tango ma Lubanga timo ni- keto i kin dano wek dano omar dano ma kit eno pien Lubanga owaco ni myero ki omar dano weng. Ci lunyodo gumar jo ma kit eno ni ka dong Lubanga omini, mar latini eno ni kit ma i maro ki lutino mukene ni pe i pok i mar dok bene cwal gi i gang kwan pien gang kwan tye lupwonye ma ki pwonyo gi, gin gi ngeyo kit me neno diro ma nongo latin acel acel tye kwede ci kit ma naka nen awaco ni, ki romo dok bot in lanyodo ka ki lwongo en ma oweko i neno pol kare i gang kwan ki lwongo kacoke pa lunyodo ki tito kit latin moni ni arr latini obedo kuman- kuman, latini obedo kuman- kuman dok lapwony konyi kit ma omyero iti ki latini ki gang. Lok ma aneno i kare ca ma gamente ojuku ni myero pe ki goo dano agoya i ada jo mukene onongo dok gi goyo ma okato olajo pe pwonye, naka wan ba wadongo ki odo i kara wa ni onongoo pud ki jwato wa. Ka i waco ni myero pe ki tim, pien dano tye ki kare ki kare, lutino

mukene i kare moni lutino odongo ma ki gin ma leb munu lwongo ni *'trauma of'* ngo- kwo me lum lum, lutino mukene gudwogo ki i lum gi ci dong pe omyero ki ter gi ki kero ki bit gi abita ci ka gucwalo gi i gang kwan, lupwonye konyo gi me niang diro ma Lubanga omiyo ki latin acel acel ci gi kube kit ma myero ki tim kwede wek gubed i kin dano.

Dong bot dano lunyodo, dano mukene- dul mukene wa kin en lukin gang, anneo ni pire tek ka onongo dano weng winyo Radio, winyo kube eni meno me acel, giwinyo gi ngeyo ni jo ma kit eni bene kara pi gi tego donk gi tye i kin dano omyero gubed ki ngec ni dano ma kit eno gitye i kin dong ka gitye i kin dano myero gin gunge onyo gupwony kit me bedo ki jo ma kit eno ni dok pe gulwor gi- gubed kwed gi i kin gi bene pien kony gi tye. Ki bene mito pwonye obed tye, leb munu lwongo ni *'sensitization'* myero olo ki mi pwonye mo bot dano, dul dano kama dano tye iye ni ojone wan ba watye ki kwayi dano ma kit eni- kit eni.

Too-lit: Wapwoyo twatwal lapwony, wapwoyo nywako lok ma i nywako kwed-wa tye me pwony madit twatwal bot dul mapatpat kit ma wabedo ka kube ne i lok wa con nene. Dong akwanyo gin madit makato ni ki lokki en aye lok me pwonyo dano makato dul mapatpat i kin gang kabedo mapatpat me neno ni dano gubedo ki ngec i kom goro mapatpat ma dano gitye kwede dok pe myero ni ka dong ngat moni tye ki goro nongo dano meno dong konye peke i kin dano- olo too paka nongo kony pa dano meno tye ma dok bene nongo pire tek ni myero ki ter en kit ma en tye kwede dok en macalo dano-adana i kabedo ma en tye iye. Ci man gin ma pire tek dok dul mapatpat tye ka yeke ma i kine en aye wan macalo Backup Uganda omiyo wayele ni lupwonye gubed ki ngec i kom goro mapatpat ma yelo lutino i kwan dok bene pe gunen ni ka lati moni tye ki goro nongo latin meno pe twero kwan omiyo waneno ni gin macalo man lupwonye myero gubed ki ngec iye. En ma omiyo wanywako lok mapol i dul lwodwa me pwonye ma waco ni lutino weng twero pownye wek lupwonye gubed ki ngec, dok lunywal bene obed ki ngec ki dul mukene mapatpat ma giwinyo wa ducu gubed ki ngec ci pi man wapwoyo twatwal rwate kwedi tin dok wapwoyo lok mapol ma i nywako- tye me pwony twatwal dok watye ki gen ni dul mapol ma obiwinyo obikwanyo olo too lok mo ki iye ma obikelo alok-loka gangi kwan, obikelo aloka-loka i kom ngati mo macalo lapwony onyo i kom lanywal onyo i kom nagti mo keken i kin gang kwica me neno dano matye ki goro pe dong ni obedo lagoro dok konye pe ento bene pire bene tek dok myero water calo dano- adana kama nongo gin tye iye ci wapwoyo twatwal me rwate kwedi tin.

Lapwony Lalam Lucy: Apwoyo twatwal, an bene apwoyo twatwal kela kany me nywako tam pien wan wamaro lutino, wamaro dano ducu dong wamito dano weng obed i marom wek kwo owot anyim kit ma Lubanga bene owaco ni myero i mar lawoti macalo i mare keni-keni meno aye gin ma pire tek ma myero wabed kwede labongo apoka-poka, an apwoyo twatwal.

Agikki: Wapwoyo winyo Lutino weng romo Pwonye. i romo nywak tami kwed-wa, i romo ribbe facebook ki bene i romo cwalo lapeny mo keken ma i tye kwede i namba cim matye **0772630078**. I mito ngeyo matut i kom dul me Backup Uganda wek i bed ki ngec i kom jami matime i romo

Gulu, Uganda / Zwolle, The Netherlands

E-mail: info@backupuganda.org

Web: www.backupuganda.org

Tel: UG +256 7 72630078

NL +31 38 4604615

nongo i wang website www.backupuganda.org onyo i facebook, instagram, Twitter kacel ki LinkedIn.

